

„FEN FRYSKE GROUN“

„Met hardheid of met hartelijkheid Trekken in den kring der beschaafde wereld, of terugwerpen in den poel der maatschappelijke en zedelijke ellende — redden of verwerpen — wat moet het zijn?“

Op deze vraag van Jan Ligthart in een van diens kostelijke bundels: „Over opvoeding“ zullen thans gelukkig nagenoeg allen antwoorden: „Redden“, de meesten van ganscher harte, sommigen, geneigd tot scepticisme, aarzelend; hier met het woord alleen, daar tevens met de daad, deze laatste in den regel beperkt tot een klein gedeelte van het uitgestrekte gebied, waarop de maatschappelijke sterkere zijn zwakken broeder helpen kan en helpen moet. Doch het bescheid van Hulp voor Onbehuisden ligt in al die inrichtingen, waarin de reddende hand gereikt wordt aan den evenmensch van af — ja nog voor — de geboorte tot op den laten levensavond.

Ieder kent de internaten en nachtasyls dezer Vereeniging in het Oud-Buitengasthuis — het voormalig Pesthuis — in de 2e Constantijn Huygensstraat te Amsterdam, waar menig ontwricht gezin voor geheelen ondergang behoed wordt en tallooze zwervers een veilig onderdak vinden. Maar slechts weinigen zagen haar meest „afgelegen“ inrichting, het Jongens-landbouwhuis te Appelscha.

Een tocht daarheen zal echter niemand berouwen. Uit Drenthe's hoofdstad is het huis per auto of rijwiel gemakkelijk en spoedig te bereiken, gaande langs de Smildervaart tot Hijkersmilde en verder langs de Opsterlandsche Compagnonsvaart tot het vroegere „ontspanningslocaal“. Toen n.l. in 1918, door de ijverige bemoeiingen van den toenmaligen hoofd-directeur, den heer T. Jonker, daartoe in staat gesteld door wat hij zelf noemde „een vorstelijke gift“, het tegenwoordige Jongens-landbouwhuis geopend werd, was het plan om naast dit paviljoen nog meerdere op de uitgestrekte heide te stichten en dan daarbij aan de vaart een zoogenaamd ontspanningslocaal te bezitten, eenerzijds als ontvangstation voor de kolonie, doch anderzijds als verpoozings-inrichting voor de jeugdige bewoners der paviljoens. Aan die plannen kon geen uitvoering gegeven worden: het Jongenslandbouwhuis bleef het eenige paviljoen, zoodat reeds daardoor het ontspanningslocaal niet aan zijn doel kon beantwoorden en dus gesloten en verhuurd werd.

Doch wij zijn nog op weg en mogen ons in de wordingsgeschiedenis niet verder verdiepen.

Niet gebonden aan tijd, ons verheugend in goed weder, gaan wij, na het traject Assen-Appelscha in een goed uur per stoomtram afgelegd te hebben, verder te voet, altijd nog de allerbeste manier om degelijk, dus veel, te zien. Niet lang behoeven wij den grooten weg te volgen of de heide ligt voor ons met — ver weg nog — blakend in de zon het witte vriendelijke Jongens-landbouwhuis, gebouwd door den Amsterdamschen architect Jan de Meijer. Wij blijven dit als doel van onzen tocht in het oog houden, maar veroorloven ons toch een omweg om wat meer te zien van deze schitterend mooie streek met haar mooie bosschen, rijk aan kraaiheide, jeneverbessen en zacht mostapijt en haar heuvels, bedekt met dennen en hier en daar een jongen eik.

En zoo voortwandeland op Friesland's bodem, bedenken wij, die uit eigen ervaring de waarheid kennen van Dr. Delaquis' uitspraak: „Die Groszstadt ist die Hauptverbrecherherd“, hoe heilzaam voor het verwaarloosde en tot misdrijf voorbeschikte kind moet wezen een verwijdering uit het drukke stadsleven naar deze omgeving.

Wij zijn inmiddels „het huis in de zon“ dicht genaderd; de jeugdige bewoners daarvan zijn onder toezicht van den assistent druk aan den arbeid; doch een enkele heeft onze komst bemerkt en wenkt den directeur, den heer L. Lankester, zelf verdiept in de leiding der ontginning. Met hem gaan wij over de terreinen: op de barre heide begonnen is er thans heel wat woestenis ontgonnen en omgezet in weiland en vruchtbaren tuinen bouwgrond; zooals iemand, die opgaat in zijn werk, vertelt hij ons van de geslaagde gevallen, van de knapen, gevormd tot land- en tuinbouwers en door bemiddeling der directie geplaatst te Zwolle, Almen, Rolde, Warder, Loosduinen en Purmerend; van twee, die op den Landbouwwintercursus, welken zij volgden, vóór hun vertrek hun diploma haalden.

Na onzen rondgang betreden wij het aantrekkelijke „witte huis“, waar wij des directeur's echtgenoot, die hem getrouw ter zijde staat, begroeten en het echtpaar vertelt ons met liefde van hun werk, hun huis — niet hun gesticht, want daarvan heeft het niets — hun jongens. Wij toeven even in de ruime leszaal, waar in den tijd, welke niet voor den practischen arbeid wordt benut, de directeur theoretisch onderricht geeft, of de jongens zich met goede lectuur en huisvlijt bezig houden.

Jammer, dat deze inrichting niet geheel, doch slechts voor de helft bezet is. In de eerste plaats is dit vermoedelijk daaraan te wijten, dat de Regeering indertijd — toen de ontginning nog moest

beginnen — het paviljoen o.m. met het oog op de afgelegenheid der stichting met weinig gelegenheid tot ontspanning der verpleegden, niet goedkeurde voor regeeringskinderen. Thans is de toestand anders en beter: de jongens staan ter plaatse zoo goed aangeschreven, dat zij de kern vormen van een voetbalclub, waarvan de zoons der omwonenden ook lid zijn; zij bezoeken de kerk hunner gezindte en volgen ook de catechisatielessen in den omtrek.

En in de tweede plaats is het onvoldoende gebruik van deze inrichting waarschijnlijk toe te schrijven aan onbekendheid van haar bestaan bij hen, die minderjarigen hebben te verzorgen. Want het kan niet anders of menige vereeniging, stichting of instelling van weldadigheid zal wel eens een voorgedij-knaap hebben, geschikt om tot land- of tuinbouwer gevormd te worden of voor wien, op den lastigen leeftijd, verblijf elders hoogst gewenscht is. Zoo is ons van zeer nabij een diaconie bekend, welke met een harer pupillen groote moeite had: de 16-jarige jongen was niet meer op zijn plaats in het diaconie-huis en voor gewone gezinsverpleging al evenmin geschikt. Nu is de knaap al sinds eenigen tijd onder de hoede van den heer Lankester in het Jongenshuis en het gaat best; het „wanhopige“ geval geeft alle hoop en de diaconie is dankbaar zich even in verbinding te hebben gesteld met den heer Honing, den energieke Hoofd-Directeur van Hulp voor Onbehuisden, die, vlot als steeds, dadelijk tot helpen bereid bleek.

In dit huis behoort geen plaats onbezet te zijn.

Tolstoi noemt ergens als voorwaarden voor het geluk: in de eerste plaats „une existence qui ne rompe pas le lien de l'homme avec la nature, c'est-à-dire une vie où l'on j'ouit du ciel, du soleil, de l'air pur“, in de tweede plaats: le travail, ook de lichamelijke arbeid, „qui procure l'appétit et le sommeil tranquille et profond“ en in de derde plaats: la famille.

Deze drie factoren zijn in het Jongens-landbouwhuis aanwezig, ook de laatste, al klinkt dit voor den oningewijde wellicht wat paradoxaal: de heer Lankester, die niet alleen op landbouwgebied, doch evenals zijn echtgenoot ook op maatschappelijk terrein geschoold is, is niet slechts directeur, leider en opvoeder: de jongens vinden in het vriendelijke huis op de Friesche heide de weldadige warmte van het gezinsleven, harten, die vaderlijk en moederlijk voor hen kloppen.

Assen, 22 September 1925.

Mr. O. J. CLUYSENAER.